

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ
НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ:
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
VII Всеукраїнської науково-практичної конференції

(Суми, 21 квітня 2020 року)

Суми
2020

БОНДАРЕНКО М. О.
студент ННІ права СумДУ
(*наук. керівник: д.ю.н., проф. В. В. Сухонос*)

Анархія як політико-правова доктрина: історія та сучасність

Розвиток сучасного світу та його всюди суцзя глобалізація має декілька теорій розвитку, серед яких є досить оптимістичні: створення єдиної земної держави, колонізація космосу, створення планетарних організацій. Але є і досить песимістичний варіант майбутнього – кіберпанк з всюди суцною владою транснаціональних корпорацій та фактичною відсутністю влади з боку держави.

Будь-яка культурна течія, будь вона жанровою або стилістичною, не може виникнути на рівному місці. Здавалося б, не пов'язані один з одним явища впливають на цілу соціальну групу. Потім в ній з'являється свій геній. «Батьком» кіберпанку прийнято вважати Вільяма Гібсона з його першим романом «Нейромантик».

На початку ХХ ст. весь світ спостерігає за молодим Радянським Союзом, намагається осмислити Першу Світову війну і впоратися з потоком технологічних новинок, які входять в життя. Електрифікація зі змінним успіхом проходить по всьому світу. Кінні екіпажі поступово поступаються місцем трамваям і автомобілям. Багатий цей час і на трагедії: вибух трансатлантичного дирижабля, крах «Титаніка». Фріц Ланг випускає фільм, який нібито вбирає насторожене ставлення до технічного прогресу і неясне відчуття великих соціальних потреб. Ім'я йому – «Метрополіс» [1].

Картина оповідає про світ майбутнього, де велика монополія, що належить Йогану Фендерсону, фактично керує

Метрополісом. Місто майбутнього розділений на три частини: верхню, машинну і нижню. Громадяни першої живуть немов в раю, а на двох, що залишилися ледь животіють робочі, охоронювані машинами та їх бездушними придатками – наглядачами. Тоді фільм справив незабутнє враження як на глядачів, так і на критиків.

«Метрополіс» 1929 р. – це перша кінематографічна антиутопія на планеті Земля. Втім, вектор розвитку людства, змальований німецьким режисером у своїй роботі, здавався в ті часи дурною фантастикою [2]. Примітивні машини початку двадцятого століття були занадто прості, щоб бачити в них загрозу. Як правило, вони виконували нескладну функцію. Ці культурні та технологічні реалії часу робили «Метрополіс» всього лише роздумами на тему. У 1948 р. виходить трактат «Кібернетика» американського вченого Норберта Вінера. Робота породжує запеклі суперечки в науковому співтоваристві, що ніяк не заважає новій галузі науки розвиватися в прискореному темпі. До слова, в Радянському Союзі аж до 1958 р. вважали західні ідеї лженаукою, хоча вчені і вели власні розробки обчислювальної техніки з того ж 1948 р. [3].

Кібернетикою Вінер назвав науку про загальні закони одержання, зберігання, передачі та обробки інформації. Один з головних аспектів – це постулат про те, що процеси взаємодії з інформацією у живих організмів і машин однакові [4]. Тобто, можна побудувати машину, яка буде не тільки виконувати поставлене завдання, а й управляти цілими групами більш примітивних систем або навіть людьми. Вже через десять років кібернетика знаходить своє законне місце в системі наук, що провокує сплеск в області протезування і конструювання штучних органів. До кінця двадцятого століття будуть земітовані майже всі органи в тілі людини, за винятком мозку.

Внаслідок «кібернетичного» буму в 1960-і рр. зростає інтерес до біоніки і біомеханіки, а в фантастиці з'являються два

нових види істот – кіборги і андроїди. Вони немов відображають один одного в дзеркалі: кіборги – це люди, що імітують машини шляхом імплантації собі специфічних імплантатів; андроїди – машини, сконструйовані за образом людей і намагаються повністю їх імітувати.

Вперше слово «кіборг» було використано Манфредом Клайнесом в повісті «Кіборги і космос» в 1960 р. Найбільш яскраве перша поява «андроїдів» прийнято пов'язувати з романом Філіпа К. Діка «Чи мріють андроїди про електроовець?» 1968 р. Обидва види істот ілюструють собою два шляхи розвитку високих технологій, видимі людству можливими і ймовірними на той момент. Один спрямований на модифікацію людини, інший – на створення його мислячої копії [5].

Головною ідеєю кіберпанку є вислів «High tech, low life» , що описує життя рядової людини у суспільстві з розвиненими технологіями, але низьким рівнем життя. Погляди, що склалися у період 1980-х рр. були відображенням епохи, але нині дуже вдало асимілювалися з сучасним культурним кодом, тож можна говорити про повернення кіберпанку в музиці, кіно, комп'ютерних іграх. Разом з тим приходить переосмислення ідей кіберпанку, і вони не видаються вже такими жахаючими та нереальними. Але вже зараз транснаціональні корпорації за обсягами співробітників та оборотом коштів нагадують держави. Так, корпорація «Кока-Кола» має штат співробітників близько 700 тис. осіб, що більше ніж населення Чорногорії. На думку Болгарової Н. К. та Паневник Т. М. всю світову економічну могутність сконцентровано в «руках» 100 найбільших транснаціональних корпорацій. Їх ринкова капіталізація перевищує 500 млрд. дол [6; 7]. Тож, у сучасному світі нереальність майбутнього кіберпанку можна поставити під сумнів.

Без сумнівів, що у світі кіберпанку є місце анархії через дві основні причини: панк рух, що характерний для кіберпанку

та виявляється у протесті населення проти влади корпорацій та ідеологічно близький до анархізму; відсутність будь-яких держав або ж їх фактичний відхід від влади, всі державні послуги надають корпорації. Люди в такому світі не є громадянами держави – вони мешканці міст.

Прихильники апологетичного глобалізму (К. Омае, Т. Фрідман, М. Хорсман, А. Маршалл) стверджують, що глобалізація це невідворотній процес, сутність якого є невідворотній примат світового порядку над національними державами і суспільством. Дані погляди є близькими до ідей кіберпанку, адже зникнення держав та встановлення контролю з боку транснаціональних корпорацій, мають під собою єдину ідейну основу [8, с. 396-405].

У сучасному світі, ідеї анархії дещо трансформуються та видо змінюються. У той час, як більшість науковців досліджує праці ХХ ст., ідеї анархізму трансформуються в культурному кодї суспільства та знаходять свій вияв у різних формах, але головним постулатом для цих ідей завжди залишається три головних принципи: братерство, рівність, свобода.

1. Погружаемся в матрицу. История жанра киберпанк [Електронний ресурс] // Concepture. 2017. Режим доступу: <http://concepture.club/post/kiberpank-istorija-proizvedeniya-predstaviteli/statja-2-pogruzhaemsja-v-matricu-istorija-zhanra-kiberpank>.

2. История жанра Киберпанк. Ах, мы, несчастные людишки [Електронний ресурс] // StopGame. 2016. Режим доступу: <https://stopgame.ru/blogs/topic/76660>.

3. История мира Cyberpunk [Електронний ресурс] // Shazoo. 2019. Режим доступу: <https://shazoo.ru/2019/08/04/82752/istoriya-mira-cyberpunk>.

4. Вінер Н. Кібернетика. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://7promeniv.com.ua/naukovi-doslidzhennia/metodolohichni-pidkholdy/71-systemnyi-pidkhid/15-norbert-viner-kibernetika.html>.

5. Історія виникнення інтернету [Електронний ресурс]. 2016. Режим доступу: <http://moayaosvita.com.ua/informatuka/istoriya-viniknennya-internetu>.

6. Болгарова Н. К., Паневник Т. М. Транснаціональні корпорації в аспекті розвитку глобалізаційних процесів [Електронний ресурс] // Ефективна економіка. 2011. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=445>.

7. The Coca-Cola Company [Електронний ресурс] // Coca-Cola. 2020. Режим доступу: <https://www.coca-colacompany.com/company>.

8. Чубко Т.П. Глобалізаційні: поняття, вплив на сучасні державу і право // Форум права. 2010. №1. С. 396-405 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2010-1/10htpdip.pdf>.